

ANALYTICAL REVIEW OF THE INFLUENCE OF 19TH CENTURY COSTUME ON FASHION TRENDS THROUGH SPRING/SUMMER 2007 COLLECTIONS

Marija Kertakova

University Goce Delcev, Stip, North Macedonia, marija.kertakova@ugd.edu.mk

Abstract: During the first decade of the XXI century, the bearers of the new in fashion or fashion designers, stylists, influential and creative personalities manage to develop and try out numerous technologies for irritating (teasing) a part of society, relying on style differences, with which they will cause cardinality, imposingness and a self-proclaimed replica of something that already existed, something that has already been tried and confirmed as successful and influential, regardless of whether in a positive or negative way. Rarely anyone can recognize this and most often they are people with an analytical tendency and a deep and high-quality theoretical basis and knowledge not only of the modern, but also of the historical costume as a whole. In relation to the latter, the subject of research in this paper is the historical costume of the XIX century - its visual-aesthetic forms and accents, and motivating elements and segments that make it an object and model for recreating new fashion in the trends of spring-summer collections in 2007.

Keywords: historical costume of the XIX century, implication, fashion of the XXI century – year 2007

АНАЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД ВЪРХУ ВЛИЯНИЕТО НА КОСТЮМА ПРЕЗ 19 ВЕК ВЪРХУ МОДНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ ПРЕЗ ПРОЛЕТНО/ЛЕТНИТЕ КОЛЕКЦИИ НА 2007

Marija Kertakova

University Goce Delcev, Stip, North Macedonia, marija.kertakova@ugd.edu.mk

Апстракт: През първото десетилетие на XXI век носителите на новото в модата или модни дизайнери, стилисти, влиятелни и креативни личности успяват да разработят и изпробват многобройни технологии за дразнене на част от обществото, разчитайки на стилите различия, с които да предизвикат кардиналност, импозантност и самопровъзгласена реплика на нещо вече съществуващо, нещо изпробвано и утвърдено като успешно и въздействащо, независимо дали в позитивен или негативен начин. Рядко някой може да разпознае това и най-често това са хора с аналитична наклонност и дълбока и качествена теоретична основа и познаване не само на съвременната, но и на историческата мода като цяло. Във връзка с последното, обект на изследване в настоящия труд е историческият костюм от XIX век – неговите визуално-естетически форми и акценти, мотивиращи елементи и сегменти, които го превръщат в обект и модел за пресъздаване на новата мода в тенденциите на пролетно-летните колекции през 2007 година.

Ключови думи: исторически костюм от XIX век, импликация, мода на XXI век – 2007-ма година

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Модата в облеклото, като една от основните характеристики на културата, може да се разглежда като съвкупност от различни човешки дейности, чиито резултати се отразяват пряко върху външния облик на съвременния човек. Като изследовател и моден анализатор забелязвам, че въпросът за теоретичните проблеми, свързани с представата за импликацията на историческия костюм в съвременната мода у нас, не е застъпен нито на подходящо научно-изследователско ниво, нито на обществена информираност (изключение правят отделни анализи на модни събития от специализираните кръгове на модни журналисти, които са много малко); нито от индивидуалния потребител (който е по-скоро сляп консуматор и последовател на модните тенденции, независимо дали те отговарят на неговия характер или начин на живот). От една страна, потенциалът, заложен в колекцията от модни костюми, прониква все по-дълбоко и по-дълбоко в художествената култура на проектиране и производство на модерни облекла и аксесоари. От друга страна, широкото потребление и силното влияние на историческата мода върху човешкия живот изискват не само философски или социологически анализ на новите феномени на културата, но и цялостно задълбочено научно и теоретично изследване на модните колекции, обхванати от постмодерните и неопостмодерните идеи. При анализа на научната литература, посветена на историческия костюм като част от колекцията в модата, както и на съвременните му проблеми, възникват редица въпроси, на които голям брой изследователи на модата обръщат внимание. В древни ръкописи откриваме описания на облекло (или

отделни аксесоари към него) на човек или божество, а в древни произведения на изкуството откриваме форми с външния вид и облеклото на хората от съответните епохи. Една от идеите на този текст е да акцентира върху историческия костюм от XIX век, като се фокусира върху закономерностите, според които вменияването на тази мода или част от нея се развива и движи в периода на втората половина на първото следхиладолетно десетилетие.

2. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИИ – Модните тенденции през сезон пролет/лято 2007 г.

Анализ на най-сполучливите модели и моделиерски практики по отношение на импликацията и на концептуалните измерения на историческия костюм от XIX век в развитието на дамската мода през 2007 година

Може да се каже, че след 2006 година 2007 също е една от най-богатите години за световната мода в първото десетилетие на XXI век. Представените в различни градове на света модни дефилета са също така успешни и многобройни, а модните дизайнери както в областта на „от кутюр“, така и тези на „прет-а-порте“, като че ли получават своето „второ дишане“, независимо от финансовите и прочие кризи, които разтърсват различните пазари. Ако се сравняват историческото развитие на световните икономически кризи и изкуството, по едно и същото време, ще се забележи очертаване на една взаимно противоположна уравнивяваща се тенденция. Може да се каже ясно, че подобно нещо се съзира и в модата през 2007 г.

Първа с иновациите през тази година е м.к. „Кристиан Диор“, през сезона Пролет-Лято 2007 г. с колекцията Висша мода претставена в Париж. Галиано е осенен от щастливата идея да бъде първия, който отново ще съедини екзотиката на далечния изток (японското кимоно) с *някои от отличителните исторически черти на европейската мода през XIX век*. Тук за пример могат да бъдат посочени високо повдигнатата талия характерна за историческия костюм от *периода „Ампир“*. Съчетанието на силует с високо вдигната талия, и костюм с богати вертикални гънки, изработен от скъпи цветни материи е нещо, което допада както на специалистите, така и на онази част от потребителите, които в гардероба си все още употребяват костюмите, произведени като изделия на висшата мода. Още повече, че Европа в своето развитие по това време вече, като че ли за пореден път преживява период на инвазия на японското изкуство. Свидетелство за това е *картината на Джеймс Макниъл Уистлър „Принцесата от земята на порцелана“ (1863-65) и удивителния дамски костюм на „Диор“* (вж. Прил. № 1а-в). Клод Моне също не е чужд на подобни теми. *През 1875 г. той рисува „Японката“, а Галиано създава модел на дамски костюм, като комбинира скъпи коприни, оцветени в бяло и червено със златни бродерии* (вж. Прил. № 2а-б). *Модата на „Второто Рококо“ го вдъхновява при проектирането на сватбени рокли, също толкова обемни и пищни, каквито носят историческите персонажи – например баронесата на Стал-Холцайн (портрет от 1857 г.) или Елизабета Австрийска (портрет от 1865 г.), рисувани от видните художници на своето време. Характеристиките на „Второто Рококо“, както и тези, създадени по негов образец са еднакви – огромно деколте, което да открива раменете, тънка талия, коничен или камбановиден завършек, който в съвременните модели се постига с широки надипляния и поддържащи поли, а не с кринолин – но това не ги прави по-малко ефектни, в сравнение с историческите образци* (вж. Прил. № 4а, 4б; 5а, 5б; 6а, 6б;). Принципът на безбройните гънки, шлейфове и задна част, *оформена с турниор*, са показани на Прил. № 7а, 7б и № 8а, 8б. *Красотата на тялото и дрехата на Марта Флориан, рисувана от Джовани Болдини през 1898 г. става вдъхновителка на костюмите от бяла и светлорозова коприна със силно нагъната долна част* (вж. Прил. № 9а, 9б).

От художествените постижения на майсторите на четката, които живеят и творят през XIX век се повлиява и Кристиан Лакроа при създаването на колекция Висша мода, която показва през сезона Пролет-Лято 2007 г. в Париж. От една страна портрета на Кралица Мария Луиза нарисван от Гоя през 1800 г. го вдъхновява да създаде костюми от черна дантела и прозрачен шифон, а дамският портрет на Жул Сантин „Жената в черно“ (1873) му помага за уплътняване на образа и силуета – Прил. № 11 а-в. Картината на Жул Ружерон „Дамски будоар“ (1877) го кара да създава костюми с разширен и утежнен силует, който се опитва да облекчи със светлия цвят на използваната материя (вж. Прил. № 12а и 12б). *Изобщо, когато се използват не историческите кройки или запазените от дадената епоха оригинални костюми, а художествените произведения, например графики или маслени картини, се получава своеобразен ефект на двойно обобщаване*. От една страна художникът, който рисува картината се стреми да покаже обобщено (независимо до каква дълбочина навлиза в детайла) най-характерните признаци на своя модел, и освен психологическата и портретна характеристика се стреми да изяви и най-доброто от облакото и аксесоарите на модела. От друга страна дизайнерът обобщава онова, което художниците като цяло му оставят като визуална характеристика на образите от съответната епоха. Неговият избор също е обобщение, но обобщение от особен тип – реверсивно, ако може да бъде наречено

така. Той трябва с новите материи, цветове, технически и технологични възможности, с които разполага ХХІ век **да пресъздаде историческата образност**, като я представи като модна колекция пред своите съвременници. Вижда се, че на Лакроа това особено добре му се удава, както с черния цвят, така и с цветните материи, или с бялото в различни комбинации с цветни аксесоари (вж. паралелно съвременните модели с аналогните им исторически образци показани от Прил. № 13 до Прил. № 20).

И през тази година основната черта, която може да се посочи в колекцията Висша мода на Джулиън Макдоналд за м.к. „Живанши“ по време на сезона Пролет-Лято 2007 г. в Париж е **„поетичната елегантност“**, като в нея **влизат основно черти, както на мъжката горна дреха от 1811 г. (период „Ампир“), така и на аналогичната мъжка дреха, носена дванадесет години по-късно, през 1823 г. (период „Рестаурация“)**. Историческите образци са посочени на Прил. № 21б и 22а. Изработените по тези прототипи съвременни дамски костюми, при оформянето на предницата в горната си половина **запазват същите гънки на яката**. Роклите с шлейф **отговарят напълно на визията на своите исторически прототипи**, без да показват никакви прекомерни увлечения в преработката на силуета (вж. от Прил. № 21 до № 26).

За разлика от Макдоналд Жан Пол Готие по време на същия сезон, се обръща отново към „жертвата“, но този път не става дума за масовите жертви паднали по време на сражения в революции и контрареволюции. Този път става дума за сакрална, единична и спасителна жертва. **Това което доближава съвременната жена до жената от ХІХ век са отново приликите им с историческите персонажи от този период**, овесковечени от четката на видни художници като Алфред Стивънс (1823-1906), Франц Уинтърхалтер (1805-1873), Джовани Болдини (1842-1931) и Каспар Ритър (1861-1923). За това говори **цялата стилистична еднаквост при съчетаването и анализа на приликите и сходствата между съвременните модели с техните аналогични исторически персонажи от ХІХ век**. Разбира се, безспорно е наличието на култови и религиозни елементи, които допълнително обогатяват колекцията и усилват уникалността на моделите. За това говорят шапките, които са направени с иконографията на ореол, разположен около главата на модела и това се изразява в равната кръгла периферия, на фона на която се очертават елементи подобни на пламък. Още по-категорично по този начин е оформена шапката на модела, и за да няма съмнение е прибавен такъв неоспорим иконичен белег като черно-бялото изображение на Исус с нимб. След това формата се развива с разкоша на дамската рокля с подчертано деколте и синя лента около пояса – **точно като в картината на Франц Ксавиер Винтхалер, на която е изобразена кралица Александра**. Нимбът и жертвеният венец се повтарят като декоративен елемент и при оформянето на дамския костюм, а вариантите при оформянето на нимба около главата или венецът, обгърнал шията на жертвения агнец, показват своята изключително силна връзка с иконографията на католическата Мадона (виж от Прил. № 25 до 32)

Александър Маккуин през сезона Пролет-Лято 2007 г. в колекцията си Прет-а-порте представена в Париж също използва несъразмерните разширявания на обема в долната част на дамските рокли, за да направи тяхната завършваща част като нещо наподобяващо огромния буфан от типа на **„leg of mutton“**. В останалите модели той предпочита прозрачния шифон така, че краката на модела да бъдат визуалният магнит в костюма, като характерния шрих тук е, че се **опира и на модели, които могат да бъдат видяни в картини на художници от 80-те и 90-те години на ХІХ век**. Като се обобщи анализът на представените модели може да се каже следното: авторът еднакво успешно ползва и двата вида импликация – както събирането на отделни елементи, така и на суперпозицията между тях. Той става изветните съчетания и общият колорит на костюмите да са близки до първоначалния облик показан в историческите платна, и подобно на художниците от ХІХ век с помоща на аксесоарите да допълва и подчертава най-важните според него елементи на дамския костюм (вж. от Прил. № 33 до 43).

Йоджи Ямамото и Вивиан Уестууд в колекциите си Прет-а-порте представени по време на сезона Пролет-Лято 2007 г. в Париж продължават своите любими теми. Уестууд с **„Енкроайбъл и Мервейоз“** (вж. Прил. № 44), а Ямамото с най-емблематичния елемент от дамския гардероб през ХІХ век – **кринолинът** (Прил. № 45).

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ / ИЗВОДИ

Од самиот текст, како и од опширната анализа со соодветни визуелни прилози многу добро се гледа на каков начин импликацијата на историскиот костим од 19 век може да биде сам по себе лост за модернизацијата на современото општеството, кога традиционално во него се обидува да се врати, повторно доаѓа објаснувањето: зошто модата постојано треба да доставува нови модни елементи. Станува очигледно дека не може директно да се копираат и апсолутно слепо да се преповторуваат модели кои некогаш биле сметани за успешни, но со помошта на дифузно-алеаторни методи и адаптивни принципи, истите успешно се адаптирале во согласност со општествените правила и културни норми за живот во 21 век.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Barthes, R. (2005). *Системата на модата* [The system of fashion]. Агата-А.
- Boucher, F. (1996). *A history of costume in the West* (Enlarged ed.). Thames & Hudson Ltd.
- Birger, L. (2021). *Конец моды. Одежда и костюм в эпоху глобализации* (2nd ed.) [The end of fashion. Clothing and costume in the era of globalization]. Новое литературное обозрение.
- Dudnikova, G. P. (2005). *История костюма* [History of costume]. Феникс.
- Ermilova, D. Yu. (2003). *История домов моды* [History of fashion houses]. Издательский центр «Академия».
- Fogg, M. (2013). *Кое прави модата велика* [What makes fashion great]. Книгомания.
- Gemisheva, M. (2019). *Време и стил. Контури на историята на модата през XX век* [Time and style. Outlines of fashion history in the 20th century]. Колибри.
- Joan, E. (2019). *Модное тело. Moda, костюм и современная социальная теория* [The fashionable body. Fashion, costume, and contemporary social theory]. Новое литературное обозрение.
- Kaminskaya, N. M. (1977). *История костюма* [History of costume]. Легкая индустрия.
- Kryu, L. (2020). *Территории моды: потребление, пространство и ценность* [Territories of fashion: Consumption, space, and value]. Новое литературное обозрение.
- Laver, J. (2021). *Fashion history and the 19th century: The resurgence of historical influences in the 21st century fashion collections*. Thames & Hudson.
- Pankhurst, A., & Huxley, L. (2012). *Кое прави изкуството велико* [What makes art great]. Книгомания.
- Peneva, R. (2019). *Личният стил. Как облеклото променя* [Personal style. How clothing changes]. Софт Прес.
- Savova, K. (2017). *Съвременни модни стилове: Формиране. Развитие. Тенденции* [Contemporary fashion styles: Formation. Development. Trends]. Графимакс.
- Steele, V. (2023). *Fashion history and its impact on modern trends: The influence of 19th-century costume*. Yale University Press.
- Stoykov, L. (2006). *Теоретични проблеми на модата* [Theoretical problems of fashion]. НХА.
- Stoykov, L. (2023). *Публична комуникация и медиаморфози* [Public communication and media morphosis]. УИ Св. Климент Охридски.
- Vasilyev, A. (2010). *Европейска мода* [European fashion]. Три века. «Слово».
- Wilson, E. (2020). *The 19th-century roots of contemporary fashion: Analyzing historical dress in the Fall/Winter 2007 collections*. MIT Press.

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ ТОЧКАТА ОТНОСНО РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИИ:

Приложение № 1а. Дамска рокля от 1811 г. в стил „Ампир“. 1910-те отново възвръщат култа към високата талия от времето на „Ампир“, както и култа към Източните култури; Приложение № 1 б. Модел на „Диор“; Приложение № 1 в. Джеймс Макниъл Уилсън, *Принцесата от земята на Порцелана*, 1863-1865 г.;

Приложение № 2а. Клод Моне, *Японката*, 1875 г.; Приложение № 2б. Модел на „Диор“

Прилож. № 3а. *Наполеон Бонапарт – Императора*, картина на Робърт Лефевр от 1812 г. („Ампир“), 3б. Джон Галиано на края от ревюто;

Прилож. № 4а, 4б. *Лидия Александровна Щабельская*, Баронеса на Стал-Холщайн 1857 г. („Второ рококо“);

Прилож. № 5а, 5б. *Портрет на Императрица Елизабет от Австрия – Сиси*, 1865 г. („Второ рококо“)

Приложение № 6а, 6б. Мадам Адалина Пати – 1868 г. („Второ рококо”);
Приложение № 7а, 7б. Дамска рокля от 1876 г. с турнюр от периода „Позитивизъм”;
Приложение № 8а, 8б. Дамска рокля от 1881 г. (период „Позитивизъм”)

Прилож. № 9а, 9б. Портрет на актрисата Марта дьо Флориан на възраст от 24, Джовани Болдини-1898 г.; Прилож. № 10а, 10б. Портрет на Адел Блок-Баур, Густав Климт-1907 г. (края на период „Бел епок”); Прилож. № 11а. Кралица Мария Луиза, Франциско Гоя-1800 г. 11б, 11в. Жената в черно, Жул Емил Сантин-1873 г.

Приложение № 12а, 12б. Дамски будоар, Жул Ружерон – 1877 г. („Позитивизъм”);
Приложение № 13а, 13б. Портрет на мадам Баел, Джеймс Тисо (претоплага се, че датира от 1880 г.) („Позитивизъм”)
Приложение № 14а. Следобед в парка, Алфред Стивънс-1885 г., 14б, 14в.

Приложение № 15а. *La Fette*, Джакомо Гросо – 1895 г., 156, 15в.; Приложение № 16а, 16б. Дама със сламена шапка, 1896 г. („Модерн“); Приложение № 17а. Портрет на Мария Еулалия (Инфанта Еулалия де Бурбон), Джовани Болдини-1898 г.; 17б.

Приложение № 18а, 18б. Рокля от края на 19-ти – нач.на 20-ти век (стил „Бел епок“); Приложение № 19а, 19б. *Моята лейди Феър*, Сър Франк Дикси – 1903 г („Бел епок“); Приложение № 20а, 20б. Рокля от края на 19-ти – нач.на 20-ти век (стил „Бел епок“); Приложение № 21а, 21б. Мъжки фрак с жилетка от 1811 г. (период „Ампир“)

Прилож. № 22а. Мъжки костюм от 1823 г. („Романтизъм“), 22б.; Прилож. № 23.; Прилож. № 24а, 24б. Кралица Елизабет от Аустрия, анонимен автор-1890 г. („Бел Епок“); Прилож. № 25а. „Прелъстителката *Invidiosa*“, Дж. У. Уотърхауз – 1892 г. („Бел Епок“), 25б, 25в.

Прилож. № 26а, 26б. Портрет на Мария Еулалия, Дж.Болдини, 1898 г.; Прилож. № 27а. А.Стивънс, Млада четеща жена-1856 г., 27б.;
Прилож. № 28а, 28б. Кралица Александра, Франц Ксавер Уинтерхалтер-1864 г.; Прилож. № 29а, 29б. Портрет на Императрица Сиси, 1865 г.

Прилож. № 30а, 30б. Портрет на Мария Еулалия от Испания, Дж. Болдини, 1898 г. („Бел Епок”), 30в.; Прилож. № 31а. Коронована принцеса Сесил на Прусия, по баща Дукеса на Мекленбург-Шверин от Каспар Ритър (1861-1923), 1908 г. („Бел Епок”), 31б.; Прилож. № 32а, 32б. Принцеса Анастасия на Гърция, Джовани Болдини (1842-1931), около 1914 г. (края на „Бел епок”); Прилож. № 33а. На Темза, Джеймс Тисо-1874 г., 33б.

Приложение № 34а, 34б. Емилияна Конка дьо Оса, Джовани Болдини – 1888 г. („Бел епок”), 34в.

Приложение № 35а, 35б. Портрет на дама, Джовани Болдини – 1889 г. („Бел епок”)

Приложение № 36а, 36б. Госпожа Ралф Къртис, Джон Сингър Сарджънт – 1898 г. („Бел епок”)

Приложение № 37 а,б,в.

Приложение № 38а. *Края на бала*, Рохелио дьо Егускиза (1845-1915) (края на периода „Бел епок”), 386.

Приложение № 39а. „Черният пояс” (Портрет на Ава Листър, баронеса на Риблесдейл), Джовани Болдини – 1905 г.

Приложение № 40а. *Мис Немидоф*, Джовани Болдини, 1908 г. („Бел епок”), 406.

Приложение № 41а, 416. *Маркиза Луиза Касати с хрътка*, Джовани Болдини – 1908 г. („Бел епок”)

Приложение № 42а. *Жанет Лантем*, Джовани Болдини – 1908 г. („Бел епок”), 426.

Приложение № 43а, 436. *Портрет на Еухения Примавеси*, Густав Климт – 1913 г. (край на „Бел епок”)

Приложение № 44а. *Merveilleuses*, 446, 44в, 44г.

Приложение № 45а, 45б.

